

Soziopädagogik/-didaktik?

Dat sinn ‚héichgetrëppelt‘ Ausdréck fir e Fach, dat ee kënnt ‚wéi bréngen ech de Leit et bäi‘ ëmschreiwen. Dat Fach git dir ower ëmsoss op enger Universitéit sichen; héchstens an e ‚fourre-tout‘ wéi ‚Soziologie‘; **et stäipt sech op d’Praxis**, och nach méi gestelzt ‚Pragmatismus‘ genannt.

Ënner äis gesot: Wien et net ‚un‘ sech huet, engem aneren eppes bäizebréngen, dee kann e brillanten, iwwerdiplo-méierte FACHMANN sinn...säi Wesse kënnt leider net ‚eriwwer‘...mir kennen alleguer deer Fäll vu **Léierpersounen, déi nun emol einfach net UKOMMEN**. Schued. Dat dann emol, wat d’Schoul ugeet; besonnesch d’Fächer, déi direkt oder niewelaanscht mat Sprooch ze din hunn. Mä an der Mathema-tik an hirer ‚Famill‘ ass et net besser, well do hu mir der zevill, déi ze séier ‚iwwer-sprangen‘. Niewebäi gesot, léiert een och knapps eng Sprooch, iwwerdeems een d’Kan-didaten zevill – bei allem Respekt – mat purer Grammatik a Schreifweis traktéiert.

Wéi ass dat dann elo ‚dobausse bei de Leit‘, **apaart mat eiser Sprooch?** Do geet et nun emol mat deem schéinsten Text/Gedicht einfach net duer, ofgesin do-vun, datt nach laang net all Mënsch deer méi literarescher Oderen eng huet; dréche grammatesch/linguistesche Ausdréck brénge bausst der Schoul och net watderdäi-wel vill. **D’Praxis ass nummol den ‚Drot‘...sot de Michel Rodange...** iwwegens e Schoulmann.

Wéi mir 1971 (vrun 53 Joer!) mat der Actioun-Lëtzebuergesch ugesat hunn, wa-ren dës Iwwerleeungen Tromp, och wann dat esouguer bannent eisem deemolege Co-mité net jidderengem ageliicht huet...ech ginn dat hei uewendrun nach eng kéier ze bedenken; **de pädagogeschen Deel vun der Aarbecht huet net villen ageliicht**; en et-lech wollten esouguer ‚franséisch‘ Uertschafts- a Stroosseschëlter flappeg mat wä-isser Faarf begladdere goen... genee ‚de Kotteng‘ fir ‚d’Leit‘ esou richteg rabbelkáp-peg ze maachen; vu verstänneger Pädagogik/ Didaktik keen Donst!

Haut, no iwwer 2 Generatiounen, kann nach knapps een sech dat virstellen... grad ewéi dat, wat MIR zënterhier alles mat eiser Sprooch a fir si erreicht hunn.

Woumat huet et dann ugefaang? Mä ganz einfach mat eiser Sproochfassung, wéi jidder ee se ‚fläpperchesweis‘ iwwerall konnt gesin oder gebrauchen: Stroossen- an Uertschaftsnimm; Familienannoncen; Wonsch- a Bäileedskaarten; Geschäftsreklam-men, Menüskaarten...an et huet gläich funktionéiert! **Haut stäipt d’Aarbecht fir d’Lëtzebuergesch sech op héich an héchst legal Stäck**. Wäit iwwer eng (respek-tabel) ower vill ze ‚brav‘ Sektoun vum ‚Institut grand-ducal‘ an der Dictionärscom-missioun eraus, kënne mir houfreg op eisen ‚ommelzegen‘ Zenter fir d’Lëtzeburger Sprooch (ZLS) sinn. Fir de Martin Luther King ze ‚paraphraséiere‘ kënnte mir soen, datt **‚our dreams have been realized‘**.

Sou villsproocheg wéi eist Land um Schoulplang ass, **schloen eis Librairien sech sproochlech mat 4 Idiomen erëm: Weltrekord!** Et wier vläicht net esou ‚do-laanscht‘, wann d’Librairien sech giffe Gedanken iwwer e Geschäft am Zentrum vun der Stad maachen, an deem een all Publikatioun giff fannen, déi op Lëtzebuergesch rauskënnt...en Dram? Et kënnt een sech och virstellen, datt vläicht e ‚wibbelege‘ Mënsch doriwwer eng Iddi fir e sougenannte ‚start-up‘ entwéckele giff; räich giff hie vläicht net domat ginn...ower bestëmmt och net ‚aarm‘ bleiwen...a dream!

Eis Wantersprooch

Et kann elo ower kee behaupten, mir hätten dës kéier kee Wanter an deer Zäit gehat, wéi d’Joere ge-dréint hunn; ‘t waren zwar keng déif Nullgraden, huet ower nawell fatzeg ënner de Schong *gekré-ckelt a gegrätscht*; et war engem vläicht och heinsdo *schuddereg*, oder et krut een den *Neel-chen*. Et konnt een och alt mol rëm u *Schnéiklat-zen* denken, grad ewéi u *Bromee, Glëtz a Glëisen*, oder *Äislämmercher* ënnert de *Kullangen*...an **e bëssen drun, datt eis Sprooch hei guer net esou fuddeleg-dënn wanter-aarm ass.**

Däitsch op Lëtzebuergesch

Beim Iwwersetzen aus dem Däitschen op Lëtzebuergesch hunn der ganz vill **Problemer fir vum Houdäitsche lasszekommen**; dat fällt d’meescht an der Inter-netsäit vun RTL op, esou op d’Manéier: *hien huet dat Amt laang ausgeféiert/ d’Wuert er-graff, aplaz hien hat déi Plaz laang/ huet d’Wuert gehol*. Gewëss: Doduerch geet eis Sprooch net direkt ‚an de Gënz‘, ower et këddelt onnéideg drun, a mir zéien se schéi lues a lues iwwer eis Ost-Grenz op Bitburg oder Tréier...Et guff hei ewell méi dacks ge-sot, datt eis Journalistegewerkschaft emol vläicht kënnt drun denken, en ‚Iwwer-setzercours‘ fir jonk Stagiairen anzeféieren, deen de Staat geng iwwerhuelen...mä **wien dreemt dann hei schréftlech, geldir?**

Scho beduecht?

Mir hunn et an eise Schoule vu ronn 12 Joer u mat 4 Sproochen a Schreifweisen ze din...dat gëtt et soss néierens op der ganzer Welt! Dann ass sech jo net ze ver-wonneren, datt eng Orthographie fir d’Lëtzebuergesch eng ganz speziell ass, well Dä-itsch/Franséisch/Englesch ganz natierlech an dat mat eralafen, wat mir op Lëtzebu-ergesch wëlle schreiwen. **Wien och nëmmen en Donst vu Pädagogik/Didaktik u sech huet, réit äis dann ower of, ‚friem‘ Wieder wëllen an eng Orthographie fir Lëtzebuergesch ze brätschen**; dat dann och nach nëmme stéckerchesweis. No deer verdruddelter Logik misste mir soss ‚merci/merssi – Boulevard/Bullwar – Ave-nue/Awenü – Bougie/Buji – Cadeau/Kado – good bye/Gutt bei – Canapé/Kannapee – Pneu/Pnö asw. an eiser Sprooch bustawéieren...onverstänneg!

Hei gëtt et nëmme ee Prinzip: Wa mir e friemt Wuert (dem Laut no!) sou gebrauchte wéi et a senger Sprooch leeft, da solle mir et och **orthographesch authentesch loossen**; eiser Schoulsproochsituatioun no kënne mir äis dat jo prima leeschten...vrun allem keen domat geckeg maachen!

Hei erëm e klengt Beispill dofir, datt et net grad stëmmt, wa gesot/ behaupt gëtt, eis Sprooch hätt nom ‚Gromperekiewerlek‘ keen neit Wuert méi gemaach: An der Zä-it hu mir äis d’Neel mat der Schéier ‚geschnidden‘; dat kënnt haut net méi a Fro, si gi ‚gepëtz‘, an zwar mat enger... ‚NEELPËTZ‘; kleng oder grouss, fir d’Hänn oder d’Fëiss, oder? An anere Sproochen heescht dat ka-moud Stéck *Nagelknipser, pince à ongles, nailclipper, taliaunghie, corta unhas*...e Bewäis, datt eisen Aus-drock sech hei eng eege Plaz gemaach huet. Net wichteg? Dajee alt.

Eng Neelpëtz
Foto: Shutterstock

Wéi ass et iwwegens mam Fritten-dëppen, der Piakulliss, der Spektiv, dem Knätsch, dem Drëp-peglas/Kareli, dem Schimmi (wann ep-pes schif leeft), den Ouereklap-pen, dem Klabe, der Strëm-pebox, dem Baar-tapparat, der Riis-lingpaschtéit, der Zännseef asw.

Gelungen, geldir

An eiser Sprooch hu mir **eng Wull ‚Vokabelen‘ an Ausdröckweisen, vun deene knapps een denkt, datt et nun emol ‚typesch‘ eiser sinn**...oder villméi mengt, si wie-ren dach däitsch, wat dann ower, gutt iwwerluecht, net de Fall ass. Huelte e puer Bei-spiller:

Schéck dech! – géff dech elo! – hal dach op! – maach dech ewech – ech hunn ès genuch – dee kouzt wéi en Dabo – du bass mir e Schéinen – deen Eefalt schwätzt Kabes – d’Joffer huet sech noneegemaach – d’Bom hält en Tëmpchen – kuck, dass de verkënns! – maach dech dach net esou – dat do deet mir déck – ech hunn de rosene Wuerm/ de Soud/ eng déck Klatz/ e Schwier/ eng Bloder/ eng Koz an der Nues/ de Schnuddeler – du kriss eng an d’Sabbel – den Nobbess ass schauen – d’Kett ass eng buuschteg Zatz – de Jos ass do-laanscht/doniefert/verkënnt – schlupp net esou – bass de da bal? – tomme/fläiss dech e bëssen – trëll net esou do – géff dech emol drun – ech hal’ wuel jo...

Dir fannt dees Stacklëtzebuergesche bestëmmt och nach selwer, verwonnert iech och vläicht, datt dir net éischer dru geduecht huet, datt et net kann ‚eeriicht‘ an eng aner Sprooch iwwersat ginn. Majo, nedir...a wéi wier et dann, wann e jonke Sprooch-mënsch sech an deem Sënn emol un eise klengen Idiom giff ginn?!

Zevill Däitsch / Franséisch?

Et gëtt eng déck Partie Leit, déi sech iwwer zevill Däitsch/Franséisch rondrëm ‚ent-zannen‘. **Vläicht kann ee sech ower emol d’Fro stellen, firwat dat esou ass.** Eis Sprooch läit nun emol tëscht zwéi ganz verschiddene groussen ‚Idiomen‘, dem ger-maneschen an dem romaneschen; wat u sech e Virdeel ass, well mir déi allenzwéin do-duerch net allzeschwéier léieren. Dat Germanescht läit äis wéi anere germanesche Sprooche wéi dem Nidderlänneschen, Dänéschen, Skandinavesche vill besser wéi déi ‚südlech‘ Sproochen...**mir sollen ower ‚Germanesch‘ net einfach nëmme mat ‚Däitsch‘ gläichsetzen...an dees ouni Féische kéipweis eranhuelen**, wou mir selwer eiser Ausdréck hunn. Datselwecht gëllt fir d’Franséisch, ower net am selwechte Mooss; do sinn der och yet dogéint...déi ès vläicht net genuch kënnen. ☺ Beim Ganze stellt sech natierlech ëmmer déi nämlechte Fro: Wéivill(richteg!) Däitsch, Fran-séisch, oder souguer Englesch kënnen déi Leit, déi wierklech zevill domat am Lëtze-buergeschen doruechter wéitschen. Do gëtt et dann ower méi kriddleg; dëst iwwer-gens jo eiser 100%er Ausdréck een. Bis dann eng aner kéier eppes wieder doriwwer.